

PAPP MIKLÓS

Erkölcsteológiai megfontolások a szüzesség szimbólumáról és életstílusáról

1. EGY KRISZTUS – KÉT ÚT

A vallástörténetben¹ mindig voltak szexuális tisztasági előírások, amelyek időszakonként vagy véglegesen mindenkire vagy csak a kultikus emberekre vonatkoztak, vallásos indítékból. *A tisztaság előfeltétel az istenséggel való találkozáshoz, szabadulás a világ démonaitól.* Ez a szabadulás komplex aszkézist jelentett: tartózkodást a szenvedélyektől, bizonyos ételektől-italoktól, vértől, halott érintésétől – és a szexuális tettől. Védelemet is jelentett a rontástól, a démonoktól, a rossz karmától, de az elkülönülés egyben követelmény is volt a vallásos kultuszhoz. A tisztaság így pszichoszomatikus tisztaságot jelentett, nem pusztán a szexuális tétől való tartózkodást, hanem az egész ember felkészülését az istenséggel való találkozásra. A tisztaság értéke az ókorban, a világvallásokban, az Ószövetségben is lassan tisztult le, de legtisztábban a keresztény kinyilatkoztatásban ragyogott fel.

Jézus Krisztus szerint „van, aki azért képtelen a házasságra, mert úgy született. Van, akit az emberek tettek a házasságra alkalmatlanná. Végül van, aki a mennyek országáért önként mond le a házasságról. Aki fel tudja fogni, az fogja fel!” (Mt 19,12). A szüzesség *vallásos motiváltságú* elhatározás: elsősorban a mennyek országáért él, és a nagyobb jóért vállalja a lemondást, nem parancs, hanem Isten személyes hívása, ajándék, karizma (1Kor 7,7). Mária „szüzessége a Lélek és a hit ereje által egyedülálló termékenységgé válik” (KEK 723). A szüzek várják Isten országát, a vőlegény elé mennek (Mt 25,1–13); a szüzesség így lett a várakozás, a remény, az ébrenlét jele. A mennyei Jeruzsálemben minden igazat szüzek fognak nevezni, mert ellenálltak a bálványimádás paráznaságának (Jel 14,4). *A ke-*

¹ GEORG SCHWIKART: *Sexualität in den Religionen*, Matthias-Grünwald, Mainz, 2005.

reszténységnél a szexuális megtartóztatásnak pozitív indoka van: a közelgő isteni uralom – nem úgy, mint a távol-keleti és más világvallásokban. A szerelem, a szexualitás, a házasság megvetése ellentétes a keresztény tanítással, annak gnosztikus gyökerei vannak (1Tim 4,3). Az élet megszentelése bár magában foglalja a szexualitás területét is, de messze felül is múlja azt, több is annál (1Tessz 3,13; 2Kor 11,2; 1Pét 3,1; Jel 14,4).

A kereszténység terjedésekor az Istenért vállalt *tisztaság, szegénység és engedelmesség összekapcsolódott, elkezdték ezeket evangéliumi tanácsoknak* nevezni. Ezek a tanácsok a tökéletesebb Krisztus-követésért *mindenkit* köteleznek: a házast és a nem házast is, mindegyiket a maga módján. Az Egyház úgy gondolja, hogy az evangéliumi tanácsokat, az Istennek szentelt szegénységet, tisztaságot (szüzességet) és engedelmességet isteni ajándékként kapta Urától (LG 43). Az evangéliumi tanácsok alapja a keresztség: egység Krisztussal, meghalás a világnak, új élet – bár mindezt másként teszik a házások és a nem házások. Maga Isten akart élő jeleket, akik túlmutatnak önmagukon és ezen a világon. Isten azért ajándékozta az evangéliumi tanácsokat, mert maga a világ is rászorul látható jelekre Isten utáni vágyában, beteljesületlenségében, elakadásaiban, dinamikájában: *a Láthatatlan rést út a látható világon.*² Az evangéliumi tanácsok szerint élő emberek lesznek azok, akiken keresztül a Láthatatlan jelenvalóvá, jellé, meghívóvá, sőt, botránykővé akar válni a látható világban. Az ilyen életmód vállalása tehát szolgálat! Vállalása egy önmagunkon túlról érkező értelemnek, hívásnak, súlypontnak, szeretetnek. Az evangéliumi tanácsokban egy uralkodó életérzés uralkodik, amit nevezhetünk egzisztenciálnak is: *a szegénység, engedelmesség és a szüzesség ugyanazt jelentik, a súlypont Istennél van, nem a világban és nem énbennem.* A szegény, engedelmes és tiszta nem eredményben, sikerben gondolkodik. Önzetlen, kegyelemből és kegyelemszerűen ad, viszonzást nem várva. Anélkül ad, hogy számolna. A számítgatás horizontján kívül helyezkedik el, inkább nemes szívű, nagyvonalú. Gyökereit a Láthatatlanba veti, ezért nem inog meg a láthatók változásaiban; lelki nyugalom árad belőle, észrevétlenül a bölcsesség embere lesz. Nem is dolga mindig látni teljesen az egész értelmét, súlyát, hatékonyságát, az ő dolga a beleállás, az odaadás, a belehalás. Az értelemnél mindig több a remény. *Az élete így lesz megélt negatív teológia.* Mindenütt maradnak kiegyenlítetlenségek, mégis bizakodó, derűs tud maradni. Titokzatos szövetségre lép mindazokkal, akik az életben bármi miatt megrövidülnek. A remény nem tolakodó jelévé válik. Transzparensnek, áttetszőnek kell lennie, ezért hazugság lesz minden kárpótlás az életében, mert akkor karikatúrájává lenne annak, aminek a jelévé akar válni.

² KLAUS DEMMER: *Angewandte Theologie des Ethischen*, Herder, Freiburg, 2003, 75–87.

Már nem a nyereség-veszteség földi számolásában gondolkodik, mert megnyert mindent. Ezért mer vesztes is lenni, s ebben reménnyé válni mindazoknak, akik valamilyen módon vesztenek, vesztek. *Aki az evangéliumi tanácsok szerint él, az ember legalapvetőbb szorongásaira ad választ a hitből:* ott vállalja a hitet, a reményt, ahol mindenki szorong, fél. Félünk a szegénységtől, a kiszolgáltatottságtól, a magánytól. Éppen oda kell fényt vinni, ahol sötétség van, éppen ott kell a remény emberévé válni, ahol az ember magától már feladná.

A nyugati katolikusoknál úgy alakult a szemlélet, hogy a papi szolgálatot a szüzesség vállalásához kötötték. Az ószövetségi kultikus tisztaság eszméje, sztoikus szellemi befolyások hatottak rá, így a cölibátus eszméjét a gregoriánus reformban, majd a Trienti Zsinaton véglegesíteték. Így fejezve ki: a pap Krisztus embere, aki a jegyest (az Egyházat, a híveket) odavezeti Krisztushoz (PO 12–16). A pap „egyetlen szerelem” Krisztus, s minden felszabadult figyelmét, idejét neki szenteli. Ez nem a szexualitás elfojtását, hanem integrálást igényli: nem nemtelen, hanem lángoló szívű istentiszteletre van szüksége. Cassianus szerint az a fiatal, akiben alig van vitalitás és szexualitás, áhítatában is erőtlen és üres marad, és senkit nem fog tudni lelkesíteni az élő Krisztusért. Cassianusban tehát nincs félelem a szexuális kísértésektől. Ugyanis nem a tökéletesség pogány sémája szerint gondolkozik. A szexualitás kezelése során nem arról van szó, hogy azt egészen markunkba ragadjuk, és pontot tegyünk a végére, hanem arról, hogy azon keresztül egyre közelebb jussunk Istenhez, és szívünket egyre jobban megnyissuk Isten szeretete előtt. A szexualitás nemcsak emberi kapcsolatainkat, hanem Istenhez fűződő viszonyunkat is szeretné átjárni elevenséggel és erővel, szeretettel és vitalitással. Akaratunktól, amely csak a tökéletességet akarja, el akar vezetni a szívünkhöz, fel akarja azt törni Isten előtt, és éppen megsebzett szívünkben akar Istennek helyet készíteni.

A keleti egyház is hangsúlyozza az „egyetlen szerelmet”. Ott a legősibb idők óta nős embereket is szentelnek pappá, de mindig is hangsúlyozták, hogy „egyszer nősülniük kell lennie”. Ezzel is kifejezve, hogy a pap házassága is Krisztus és az Egyház jegyesi szimbolikájába ágyazódik: a pap halállal sem el nem múló szerelme (a felesége esetleges halála után fölszenteltként már nem nősülhet) éppen Krisztus örök szerelmét fejezi ki. A házasságnak az ilyen felfogása a régi hagyomány szerint nemcsak a papra vonatkozott, hanem a hívekre is: úgy gondolja a keleti hagyomány, hogy a házasság örökre szól, és nem „csak” a sírig. Éppen akkor lenne világi ügy, s nem az örökkévalóság szentsége, ha csak a sírig szólna, holtomiglan-holtodiglan.³ A házasság örökre szól, tart a halál után is. A hívek özvegységük esetén köthettek új házasságot, de mintegy engedékenységből, a vágyak gyógyítása,

³ KRUPPA TAMÁS: A házasság lét lelkisége és teológiája, *Athanasiana* 23 (2006) 93–139.

a gyereknevelés miatt. Viszont a pap özvegysége esetén sem, egyetlen szerelme Krisztus egyetlen szerelmét így akarja megjeleníteni. *A keleti pap házassége ily módon prófétai jel, a nyugati katolikus papé pedig a cölibátusában.*

Az Egyház hiszi, hogy a Krisztus és Egyháza, az Isten és ember közötti szeretet misztériuma kétféle életmódban tárul fel: a házasságban és a házasság nélküliségben – ha keresztény hivatásként élük meg. A kettő kölcsönösen kiegészíti egymást. Isten országát akarja a házas és a nem házas is, de mindkettő más-más oldalát jeleníti meg ugyanazon reménynek. Így tehát egyik hivatás sem magasabb rendű, egyik sem vetheti meg a másikat, a kettő inkább kölcsönösen átjárja, kiegészíti, erősíti egymást.⁴ *Hivatás* mindkét út, ha Krisztus van a szemünk előtt, s ha az úton vállaljuk az egyházi esküt, a látható, életre szóló elköteleződést. A két útban találhatók közös és különböző elemek is.

2. A SZÜZESSÉG MINT SZIMBÓLUM

Ha Isten misztérium, ragyogó csoda, Szent Titok, akit egyszerre megragadunk és mégsem ragadunk meg, közel van és megfoghatatlan, értjük, de mégsem mindent – akkor a vallásos életben rendkívül fontosak a szimbólumok. A szimbólum őrzi a csodát, de ki is nyilatkoztatja, megközelíthetővé teszi, de el is rejti, egészében titok, de részleteiben racionálisan megközelíthető, megvalósít, de túl is mutat önmagán. A felvilágosodás után, a végletesen racionális kultúra, az ön-hitt tudományosság idején egyre fontosabbak a szimbólumok. Ilyen szimbólum az Istennek szentelt élet a maga tisztaságában. A szimbólum kimeríthetetlenül gazdag, sok jelentést foglal magába, sok mindenre mutat.

– *Lelkesedést, barátságot Krisztussal:* Van, aki megérzi, hogy szeret egyedül lenni Krisztussal, szereti a csendet, az imát. Akinek volt már misztikus, eksztatikus öröme az imában, a liturgiában, a csöndben, az mindig ezt szomjazza, s tudja: semmilyen más emberi szerelem nem képes ezt pótolni. Lemondásból nem lehet élni, csak valamiért-valakiért rajongva, lelkesedve. Ha valakinek a szívét már betölti valaki, oda más nem fér be, így kell érteni Krisztus szavát: vannak, akik a házasságra „képtelenné tettek a mennyek országáért” (Mt 19,11). Nem arról a lehetetlenségről van szó, mintha a cölibátusban élő nem tudna házasságban élni. Nagyon is igaz, hogy a házasság és a cölibátus között nagyon vékony a különbség: szinte az lenne jó családfő, aki jó szerzetes, s az lenne jó szerzetes, aki jó családfő. Itt inkább egy *egzisztenciális lehetetlenségről* van

⁴ KLAUS DEMMER: *Fundamentale Theologie des Ethischen*, Herder, Freiburg, 1999, 242–256.

szó, ami az öröm miatt van. Hasonló lehetetlenség hallgatni a feltámadásról: „lehetetlen hallgatnunk arról, amit láttunk és hallottunk (ApCsel 4,20). Ez egy „másként már tenni nem tudás”, mert teljesen megragadta őket a hivatásuk. Olyan beteltségéről van szó, ami totálisan igényel. Hasonló található művészeknél, kutatóknál, szerelmeseknél. Az Istenért vállalt szüzesség tehát elsősorban nem aszketizmus, kényszer, teljesítmény (jóllehet ez is benne van), hanem rajongásból vállalt kizárólagosság. Lemondásból nem lehet élni, csak valamiért való buzgóságból (PC 12).

– *Prófétai jelcselekvést*: A próféták életvitele önmagukon túlmutató jellé vált: életük a tanításuknak integrált része (Oz 1–3, Jer 27,1–28,14). Ilyen értelemben az Istenért vállalt szüzesség a hit jelévé válhat (PO 16). A jel mindig hat befelé és kifelé is. Jel önmagának: szüzessége mindig értelmezésre szorul önmagának is. Olyan jel önmagának, ami mindig megújulásra, szolgálatra serkenti, az egyszer odaadottsága mindig hűsbavágóan emlékezetébe idéződik. A saját megkísérthetőség olyan gyógyító tapasztalat, amely gyógyítja az esetetekhez való odafordulást: nem gögösen, hanem testvérként fordul a másikhöz, nem kaszti mentalitás, felsőbbrendűség jellemzi, hanem Krisztus kenotikus szeretete. Saját magányának pásztora. Aki sebzetten él, az megőrzi törekényesége tudatát. Szüzessége nyílt seb, ami olykor begyógyul, máskor felfakad, olykor lehet vele haladni, dolgozni, máskor eltompít a fájdalom. Így lesz ő szolidáris mindenkivel, akik elérkeznek saját határaikhoz, nyílt sebeket hordoznak magukban. Lesz valódi emberismerete, mert ismeri önmagát, ismeri a határait és ért azok kezeléséhez. *Kitünteti a krízisre való érzékenysége*: állandóan gondolkodnia kell a saját házasság nélküli életén, állandóan értelmeznie kell önmagát. Egész élete intenzív krízis, ezért válik érzékennyé mások krízisére.⁵ Lassan jellemezni fogja a meggondoltság, utánagondolás, problémaérzékenység, elszántság és nyugalom. Így válik környezete jótéteményévé. Tudatosan vállalja a töredékességet, ezért az élet árnyékosságát, sokféle kockázatát egész életében jobban érzi a saját bőrén, mint a házások. Állandó határjáró, ezért különös képessége van a vigasztaláshoz. Már *életformája üzeni, hogy a kereszt feltámadássá válik*. Így válhat a szolidaritás és remény jelévé mindazoknak, akik valamilyen módon megrövidültek az életben, akik valahogy vesztesek lettek az emberi szempontok szerint. Azon reménynek az élő jelévé válhat, hogy lehet emberi, sőt, boldog életet élni akkor is, ha az életben tövis, töredékesség van. A legbeteljesültebb életben, házasságban, szakmaiságban, hitben is vannak töredékességek, beteljesületlenségek, amelyek mindig szót kérnek. A magány érzését senki sem kerülheti el, még

⁵ KLAUS DEMMER: *Angewandte Theologie des Ethischen*, i. m. 75–87.

a házas sem. Magányosok vagyunk a hit zárandokútjában, házasságunkban, hivatásunk valóra váltásában, haldoklásunkban, szenvedésünkben – ezt az érzést senki sem kerülheti el. A magányból kivezető híd: a beszéd. Az egyedül élőknek ezért kell a kommunikációt magas szinten üznie, így segít önmagán és másokon is. Ő nem egy toladó jel, hanem élő jel, kinyújtott kéz mindenki felé, aki szenved, tövisekkel él. Ez hallgatólagos, misztikus szolidaritás velük: ezért kell megközelíthetőnek, megszólíthatónak, egyszerűnek lennie. Kötelessége kialakítani egy olyan életstílust, ami magával ragadó és egyszerű, transzparens, és nem gögösen felsőbbrendű, csak így lehet próféta jellé kifelé is, az eszkatológiai beteljesedés reményének jelévé. Aki csak találkozik vele, annak azt a benyomást kell éreznie, hogy ez a valaki a lényeg szerint, a lényegért él. A jövő és a beteljesült jelen jele lesz így: Krisztusban már most lehet beteljesült életet élni, s lehet töredékekben is várni. Olyan egzisztencia, aki már elfogadja azt, ami Krisztusban elérkezett, és sóvárogva tud várni arra, ami még beteljesedésre vár. A leragadás helyett felnyit a jövőre: ugyanis képesek vagyunk leragadni jólétünkben és elkeseredésünkben is, míg a szüzességben élő a „tovább”, a még kinn lévők, a növekedés élő jele.

– *Isten érthetlenségének jele:* Mély megfelelés áll fenn a negatív teológia és a házasság nélküli élet között: Isten kikutathatatlanságának, érthetlenségének jeleivé válnak ebben a látható, értelemre törekvő világban, ilyen értelemben provokatív a létük. A szüzesség titkát így sem a világ, sem ők maguk nem értik, nem is érthetik teljesen, mert éppen akkor tűnne el Isten kikutathatatlanságának misztériuma. Az evangéliumi tanácsok egyikét sem lehet a természetes ész érveivel megérteni, hiszen éppen túl akarnak mutatni e világ értelmességén, egy nagyobb Értelemre. *Az életforma maradandó érthetlensége Isten maradandó érthetlenségére akar utalni, de mégsem félelemben, hanem reményben.* Az Isten utáni kérdés lezáratlanságának egzisztenciális jelévé válik a szüzességben élő lezáratlansága. Az életformája többet üzen, mint amit mond, vagy tesz. Megőrzött szüzessége nagyobb üzenet a szavainál, tetteinél. Megőrzött szüzessége a legnagyobb teljesítménye, nem a szavai, vagy más munkája, sikere. A léte utal a Létre. Ezért olyan életstílust kell üznie, amelyben a teológia maradandó otthont nyer, hogy ő is otthon legyen Istennél. Valahol ugyanis otthon kell lenni. *Ha teológiai életformát választ, akkor a teológiából kell élnie, teológiai személyiséggé kell válnia.* Nem kerülhető meg tehát a teológiai végzettség, az elmélyültség, a sok ima. Csak akkor tud egy életen át kitartani, ha a teológia ügye az ő életének az ügye. Így ez az életforma állandó szellemi összeszedettséget követel meg, lecövekelt imaidőket, lelki olvasmányt, lelkigyakorlatot, szentségek vételét. Ha ez a nehéz életforma csak így vezethető, akkor a házas életforma (amit jól vezetni

szintén nehéz) sem képzelhető el másként sikeresnek, a házásoknak is ugyanezeket a cölöpöket kell leszúrniuk. Az ember legeredendőbb életvilága a gondolatainak világa: ezt kell átengednie Isten világának, ha nem akarja, hogy a világ magával sodorja. Az életvitel ugyanis a gondolkodáson múlik: a házasság nélküli egy életen át töprengő ember marad a kereszt tövében. Isten érthetlenségének legsúlyosabb jele a kereszt, ami érthetetlen, botrány a világ számára – a keresztényeknek pedig a remény jele. *A házasság nélküli életforma elválaszthatatlanul kötődik a kereszthez: éppúgy botrány a világ számára, és éppúgy remény a keresztényeknek.* A teológia és az ima tehát számukra a túlélés és önbecsülés kérdése: teológiai életformát csak teológiából lehet üzni.

– *Istenre való ráhagyatkozás jele:* A szüzesség Isten meghívása: annak a jele, hogy a létezés középpontja áthelyeződött Isten országába, az egóból a teljes szeretetbe, a földiből az égibe, a természetesből a hitbelibe. Ez valóban önátadást, halált is jelent. Az Egyháznak kézzel foghatóan kell megmutatnia ebben a világban, hogy a súlypont Istennél van. Ahol a súlypont az emberben, az észben, vagy az anyagiságban van, ahol Istent kiszorítják, ott a siker sem valósulhat meg sem a házasságban, sem a munkában, sem az erkölcsi életben. Az élet alapja Krisztus, s a vele való kapcsolat megelőz minden más emberi kapcsolatot. Minden emberi kapcsolat sérül, ha önerőből, nem Isten agapéjából akarja az ember azt fenntartani, sőt, fejleszteni. Ha az ember minden boldogságot a másik embertől remél, akkor belesimpaszkodik, szorongóan kapaszkodik bele, kényszeresen az örömet akarja kipróbálni – s végül biztosan csalódik. Egyetlen ember nem tud engem teljesen betölteni. Itt kapcsolódik a szüzesség a szegénységhez: a szegény a beteljesedést Istentől várja. *A szüzesség a jele annak, hogy a teljesség a Teljességtől van, Ő a lehetőségi feltétele az emberi kapcsolatok sikerének, a beteljesületlenségek ellenére is.* A mai világban nagyon fontos ez a jel: ma túl sokat várunk el a szerelemtől, a házasságtól, a szexuális örömeiktől. Meggyengült a nagycsalád, a közösségbe tartozás, kilúgozódott a munka öröme, hiányzik a karakteres hobbi, háttérbe szorították a vallást – így egyre többet, szinte mindent a szexualitástól, egyetlen ember szerelmétől várunk el. A szűz jelenléte gyógyítóan megfoszt attól, hogy a szexualitás a minden. Túl sok válás, keserűség és bűn történik azért, mert irreálisan magasra értékelt a szexuális öröm. Ha pedig ennek a házastárs nem tud megfelelni, akkor azt hiszi az ember, hogy házastársat, szexuális partnert kell cserélni...

– *Felnyit a nagyobbra:* Nem csak az érzelmek, a párkapcsolat, a család létezik – nagyobb tervek, perspektívák is. Erről lehet beszélgetni a szüzességben élővel: teljes emberré csak az válik, aki tud nagyban is szeretni, s erre hív ki a kis fészekbélelő, kiscsaládban gondolkodó, a vallást magánügynek tekintő szűk

életfelfogásból. Ez a világ nagyon elmerül a jólétben, az önzésben, evilági létben – a cölibátus kihívja ezen világ keretéből egy nagyobb értelemre. Ez együtt jár az otthontalanság, idegenség érzésével a világban. Az emberi alapegzisztencia jelévé akar lenni: *az ember zarándoklény* (Zsid 11). Egy szekularizált világban, amely ezt az életformát nem érti és nem is értékeli, ezért sokkal nehezebb megélni a jel szerepét, s ezért ezen döntés fájdalmas mivolta még érezhetőbb, hiszen felhangosítja az ilyen társadalom. Ha valaki valami nagyobbért akar élni, akkor erről az életvitellel, stílussal kezeskedni kell. A magány intenzív élethez segít, odasegít Krisztus magányához a kereszten: a magány odaadott élethez segít, proegzisztenciához. Krisztus felől érthető, hogy az evangélium radikalitása nem túlkövetelés: aki hív, az képessé tesz, hogy hívását követni tudjuk. Isten hívása karizmát is ad. Így a szüzesség, a cölibátus elsősorban nem lemondás, hanem lehetőség, esély: odaajándékozott élet. Hasonló ez a házasságban is: a házasság, a másik melletti élet odaajándékozás, kényszeríteni nem lehet, azonban nem elég csak a negatívumot látni. Előbb az öröm van, s emiatt vállalja az ember a nehézséget is, lemondást is. Aki proegzisztensen szolgál, annak életében ténylegesen beteljesedik, amit az evangélium mond: már ezen a földön százszeres örömet, kapcsolatokat kap, hiszen nem egy házastársnak, hanem sok embernek él. Kétségtelenül időt nyer, jobban ráér a kommunikációra, s aki időt ad a másoknak, a legdrágábbat adja. Éppen ezért lesznek képesek nagyon figyelni a másokra, nem véletlen, hogy igazi meghallgatást a szerzeteseknél találtak évszázadok óta a gyónók. Léte, beszélgetése, ráérése, felkereshetősége így prófétai jel: állandó felszólítás a mai világnak, ami állandó időkényszerben, lemaradásban, tékozlásban, szétszórtságban él. A szolgálat, a nemes szívű odaadottság pecsétként jellemzi az egész életvitelt, erkölcsöt, munkát. Nyugalmat ad az időprésben, a teljesítményben élőkkel szemben. A meghívott az isteni súlypontból él, s akaratlanul is bevonja a másikat ebbe a bűvkörbe: már léte vigasz vagy botrány. Ez a bevontság felszabadultságot ajándékoz, lelkesedést a másoknak, ill. elgondolkodtatja megbotránkozásában. Mindez igaz nemcsak személyes, hanem intézményes szinten is: a szerzetesség a keleti és a nyugati kereszténységben is mindig a szellemi élet úttörői voltak, és ma is annak kell lenniük. A kolostorok az aszkézis, a szüntelen imádság, a tudományos teológia és erkölcsi tisztaság helyei. Rendkívüli hatása van, ha egy kolostorban igazi tudományos élet folyik, méltósággal végzik a szertartásokat, aszkézisben és szeretetszolgálatban élnek. Egy keleti sztarc szerint csak az tudja követni Isten országának valóságát, aki már látta az Ország fényét egy élő ember arcán, életében. Másrészt a kolostoroknak a világtól részben elzárt klímája új látószöveget kínál a tudományos teológiához, imádságos és szemlélődő életüket nem sodorja el a világ vi-

lágisága. Így lesznek a kolostorok egyszerre a megélt és a tudományosan kutató teológia fellegvárai.

– *A fegyelem jele*: Az embernek úrnak kell lennie életvitelében. Indulatok, ösztönök, kósza gondolatok keringenek bennünk, melyeket nem kiirtani kell, hanem uralni. A mai ember mintha éppen a fegyelmet szeretné megszórolni: pedig aki nem él fegyelmezetten, az nem jut sehova. Ismerve az emberben élő erős szerelemvágyat, az erős szexuális ösztönt, ismerve az ember gyengeségét, mindenkit csodálattal tölt el, ha egy nem házas embert tisztának, összeszedettnak, vidámnak, eredményesnek, sőt, boldognak talál. Nem házas életvitelük a fegyelem felkiáltójele, diadala. A fegyelem, az aszkézis a szellemi koncentrációért küzd: a test rendetlensége is felborítja az életet, hát még a szellem, a gondolkodás, az érzelmek rendetlensége. A lélek rendezetlensége láthatatlan, nehezebb észrevenni rombolását, nehezebb gyógyítani is. Az aszkézis a koncentrációért küzd, a tömény életért. Így lesz jel a nős ember felé is: a nős embernek szintén nélkülözhetetlenül szüksége van a böjtre, testi aszkézisre, a lényegre irányuló koncentrációra a szétzórtság ellen. Önfegyelem nélkül semmilyen területen nincs siker.

3. A SZEXUALITÁS INTEGRÁLÁSA

Aki nem él házasságban (bármilyen okból), annak okosnak kell lennie, hogy integrálni tudja a szexualitását. Istennek szentelheti egyedüllétét az is, aki özvegy lett, akit elhagytak, aki bármilyen okból nem kötött házasságot. Mint keresztények, ők is kegyelemben élnek, és meg tudják keresztelni a maguk életformáját. A vallásos okból vállalt szüzesség teológiája az antropológiára támaszkodik: aki a hit mélységéből éli meg a szexualitás nélküli életét, az képes nemi erőit, ösztöneit, energiáit egy magasabb jó szolgálatába állítani. Aki hitből mond le a szexualitásról, az személye közepéből teszi ezt. A hit a személy azon közepébe nyúl le, amely minden emberi tevékenységet hordoz, annak perspektívát, energiát, személyes jelleget ad. Onnan ered az a szerelem is, amely a szexualitást is aktualizálja, annak keretet, személyességet ad. *A szexualitás hiteles megélésének és a szexualitásról való lemondásnak (hogy az is hiteles lehessen) ugyanonnan, a személynek ugyanazon közepéből kell fakadnia.*⁶ A szexualitásról való lemondást csak az tudja megtartani, akinek döntése eléri ugyanezen mélységet, aki ugyanolyan szerelemből él: csak az Istenért, az ügyért, az emberek, családok szolgálatáért ér-

⁶ BERNHARD FRALING: Ehelosigkeit, in Hans Rotter – Günter Wirt (Hrsg.): *Neues Lexikon der christlichen Moral*, Tyrolia, Innsbruck, 1990, 109–115.

zett szerelem képes integrálni és felülmúlni a testi szerelem sóvárgását. Ezt nevezné Freud „szublimálásnak”, Jung pedig „áthelyezésnek”. A testi szerelmet így nem elnyomja, hanem integrálja, „hogy felhasználhatók legyenek magasabb célok szolgálatában”.⁷ A szexuális erőt tehát nem lehet a pincébe zárni, de nem lehet tévelygő erő sem, mert akkor rombolná az élet vezetését. A komolyan nem vett ösztönök lesből és az érzékeny pontokon fognak megtámadni. A ki nem élt szexualitást ugyanis lehet jól, de sajnos rosszul is szublimálni (pl. veszélyes sportban, gyűjtőszenvédelemben, altruista tevékenységben).⁸

Persze mára meggyöngült a nem házias élet megértése. Minél névtelenebb az ember a társadalomban, minél inkább beszűkült a szexuális öröme, minél magányosabb, s nincs baráti köre, közössége, boldogságot annál inkább csak a házasságban remél, annál inkább csökken a nem házias életforma megértése. Nem tartják értelmesnek, élhetőnek. Szkeptikusan nézik, ha valaki uralni akarja vágyát, lehetetlennek, betegnek, és biztosan boldogtalannak. Egy ilyen társadalomban különösen elszántnak és okosnak kell lenni, ha valaki a szexualitás megélése nélkül szeretne haladni az útján. Minden út sajátos lelkiséget követel. Más stílust követel egy sivatagi túra, és mást egy sarkvidéki expedíció. Jóllehet igen sok az átfedés a házias és a nem házias élete között, hiszen útról van szó mindkettő esetében ugyanazon Teljesség felé, mégis *a saját út saját stílust követel*.⁹

– Először is ki kell jelenteni, hogy az *egyedüllét öszinte álláspont*. Minden ember legbelül egyedül van. Ez nem hiba, nem a teremtés kudarca, éppen ellenkezőleg: a személy megismételhetetlen csodájából fakad, az isteni szikrát mindannyian sajátosan hordozzuk. Mindegyikünk személyisége ragyog, mint a Nap. Nem lehet tartósan belenézni, csak a felszínét pillantjuk meg. A végtelen Ragyogás képére teremtett ember személye is ragyog. Végző soron senki nincs, aki tudná minden egyes pillanatban, hogy milyen érzések és gondolatok kavarnak bennem, s ezt tudnia kell minden háziasnak is. A rózsaszín elvárásoknak meg kell halniuk, csak a mesében van olyan házasság, ahol mindig mindent tudnak és éreznek a másikat illetően. Egy végző magány megmarad a legigazabb házasságban, barátságban, szülő–gyerek, pap–hívek kapcsolatban is. Ez nem kudarc, nem kell gyorsan házastársat cserélni, „hátha vele teljesebb lesz”, nem kell kapkodva otthagyni a szerzetesközösséget. Sőt, legbensőnket olykor még mi

⁷ CARL GUSTAV JUNG: *Gondolatok a szexualitásról és a szerelemről*, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1995, 24–25.

⁸ CARL GUSTAV JUNG: *Gondolatok a szexualitásról és a szerelemről*, i. m. 47–48.

⁹ A papi életstílusról lásd KLAUS DEMMER: *Zumutung aus dem Ewigen. Gedanken zum priesterlichen Zölibat*, Herder, Freiburg, 1991, 62–71.

maguk sem értjük. Igaz Ágoston vallomása: Istenünk közelebb van bensőnkhez, mint mi magunk. Így teljesen nem tudjuk sem magunkat közölni, sem a másikat maradéktalanul megismerni és befogadni. Ez első pillantásra fogyatékoságnak tűnik, jóllehet inkább a személyiségek ragyogásának következménye: ekkor válik őszintévé az egyedüllét, és ekkor lesz életre szóló kaland az ember-társi kapcsolat, a barátságok és a házasság, mert a másik személyének ragyogását soha nem érjük teljesen utol. A Szentháromság képére teremtett ember azonban nemcsak személyisége kikutathatatlan és megunthatatlan csodáját kapta, hanem a teljes szeretet utáni vágyat is. Arra a teljes önátadásra és elfogadásra vagyunk beoltva, ami maradéktalanul csak a Szentháromság személyeinek sikerül. Arra kaptunk ígéretet, hogy beléphetünk ebbe a teljes szeretetbe, még ha tökéletesen soha nem sikerül is földi önátadásunk és a másik elfogadása. Minden házastárs és egyedül élő ugyanazt az ígéretet kapta: földi be nem teljesült szeretetünk csak Istenben fog beteljesedni. Vigasztalás ez minden embernek, aki küzd az igaz szeretetért, akár házasságban él, akár egyedül. Ismét találó Ágoston megfigyelése: „Magadnak teremtettél Urunk, és meg nem nyugszik a szívünk, amíg téged el nem ér.” A szívünkön akkora lyuk van, amit sem földi dolgok, sem emberi személyek nem tudnak betölteni. Tudnia kellene ezt minden fogyasztó, habzsoló embernek, és minden házastársnak is! A legszeretettebb személyek sem tudják az Isten helyét betölteni. Ettől még nem válik rosszá a házasság, az emberi kapcsolatok, de tudni kell a belső egyedüllét őszinte álláspontjáról. *Az emberi személy magánya a személy csodájából és Istenünk hívásából ered.* Ennek beismerése teszi lehetővé az őszinte életet, a helyértékek pontos rangsorolását. Isten hívása, az ember kielégületlen földi dinamikája, transzcendenciája, a csoda tisztelete, a küzdelem a teljességért, a szeretet kalandja, a beteljesülés ígérete, a magány őszintesége – lám, ugyanazok a kulcsszavak a házastársak és az egyedül élők lelkeségében.

– *Vallásos motiváltság:* A nem házastársnak nagyon erősnek kell lennie. A világ ezt az életformát érti a legnehezebben. A világ megérti, ha valaki szegény, ha betegségét felvállalja, ha fogyatékkal él. Megérti az engedelmességet is a hatékonyságért. De ha valaki egyedül él, sőt, önként vállaltan él egyedül, azt nehezen érti meg. A nem házastárs egyedülléte olyan, mint tövis a sebben. Nem lehet kivenni, egy életen át az élő húsban marad, olykor elfeledkezik róla az ember, olykor súlyosan fáj. A töredékben is boldogan, a tövisekkel is méltósággal, a kereszttel is szeretetteljesen csak az tud élni hosszú távon normálisan, akinek a motivációs hátterét a vallás adja. *Krisztus nélkül nem lehet ezt a tövist megvigasztaltan hordozni. Ezt a döntést is ki kell imádkozni (mint a házasságkötését): amire Krisztus Urunk bölintott, azt hihetetlen energiával tudja az ember megvalósítani.* Aki ki-

imádkozta Isten bölintását, az elmondhatja: „a te szavadra Uram” (Lk 5,5) vállalom, még ha olykor nehezen értem is. A szerelem Isten felé éppúgy ajándék, mint a házások egymás iránti szerelme (1Kor 7,7: mindenkinek saját ajándéka van Istentől). Aki kényszerből, menekülésből, alacsonyabb indítékból adja oda az életét, az majd lassan visszalopkodik, kárpótolja önmagát – ez ugyanúgy történhet a házásoknál és a nem házásoknál. Ezért fontos minden egyedül élőnek, hogy elmélyüljön a vallásban. Ahogy a házas otthon van a szerelménél, a cölibátusban élők is otthonra kell találnia Istennél. Legyen saját kedvenc bibliai idézete, vezérmondata. Legyen szívének izgatója egy teológiai igazság, amiért él. Legyenek kedvenc szentjei, akiknek sorsában magára ismer és erőt kap. Járjon lehetőleg minden nap liturgiára, ahová szépen fel kell öltözni, ahol emberekkel találkozik, ahonnan vallásos motiváltságot kap. *A vallásban való elmélyedés a nem házas számára egyszerűen túlélés kérdése. Az egyedüllét tövisre súlyos és gyakran érezhető seb. Ez teszi a nem házast alkalmassá arra, hogy fül legyen mások tövisére, hogy vigasztalást tudjon adni mások sokkal kisebb tövisére, hogy együtt tudja hordozni mások tövisét is. A saját tövisre érzékeny, szolidáris, vigasztalóvá tudja tenni más tövisre felé. Aki ismeri a kérő ima erejét, az tudja, milyen jó egy egyedül élő megkérni, hogy imádkozzon érte, milyen jó, ha az egyedül élők állandó kopogatók az Atya ajtaján. Milyen jó, ha az egyedül élő „lelki erőműve” válik, akivel jó találkozni, mert erő van benne, mert a lényegért él, mert a tövisét méltósággal hordozza. A vele való találkozásnak azt a benyomást kell keltenie, hogy ő a lényegért él,¹⁰ igényes, van benne erő. Sorsuknak érthetlensége mindig Isten kifürkészhetetlenségére utal, olyanok ők, mint a negatív teológia élő jelei: ha nem értünk is mindent Istentől, akaratóból, reménykedve vállalhatjuk sorsunkat, a töredékben is lehet emberségesen élni.*

– *A döntést ki kell mondani*, a forma segít megtartani a tartalmat. Aki egyedül maradt, annak is ki kell mondania, hogy ő már így fog élni és így akar boldog lenni. Keresni fogja, hogy Isten őt ilyen állapotában hogyan tudja boldoggá tenni, hol az ő szolgálatának a helye, a keresztségi fogadalmát ő hogyan tudná jobban elmélyíteni (Róm 6,1–11). Személyek magánfogadalmat is tehetnek, aki pedig egy szerzetesközösségbe lép be, az nyilvános fogadalmat tesz. Ennek a szertartása némely női szerzetesrendnél esküvőhöz hasonló, ahol örök jegyesre, misztikus nászra lépnek az isteni Völegénnyel. Az isteni kegyelem ajándékozta az evangéliumi tanácsok magját, meg is őrzi ezt az ajándékot az Egyházban. A tapasztalat és a tudomány tudja, hogy a házas és a nem házas életnek is lehetnek kisiklásai, de nem jelenti azt, hogy alapvetően lehetetlen lenne az

¹⁰ BERNHARD FRALING: *Sexualethik*, F. Schöningh, Paderborn, 1995, 212–217.

élethosszig tartó hűséges házasság vagy szüzesség. Ez inkább megelőző okosságot követel meg: kutatni kell az élethosszig tartó elköteleződés pszichológiai-antropológiai előfeltételeit, *hosszan készülni kell az életformára*, és meg kell ismerni a saját út gyümölcsöző *életstílusát*.

– A nem házas életformára is „jegyeségben”, ideiglenes fogadalomban, hosszabb érésben kell készülni. A szerelemre irányuló vágy hullámaait mederben kell tartani: amikor egy nem házas elkezd sóvárogni a házasság után, akkor ez nem a vég, hanem a megújulás ideje. Azt jelzi a vágy, hogy neki újra szerelmesnek kell lennie – de a maga útján. Maga az állapot lesz intő jel: ezt a döntést mindig utol kell érnie, az érési folyamat soha nem zárul le. Így maga az életállapot provokációvá válik maga a személy felé, hogy érje utol érésében meghívottságát. Ez az őszinte *szeretetéhség fogja sarkallni a még mélyebb istenszeretetre*, és éppen ez a vágy óvja meg, ez a legjobb védelem, nehogy a végtelent végessel kezdje pótolgatni. Beszélni kell tehát arról is, hogy nemcsak előzetesen nővünk bele egy hivatásba, készülünk fel egy életállapotra, hanem létezik *utólagos érés* is: tudni kell utólréni, újra sajátta tenni azt a döntést, amit egyszer már meghoztunk.

– *Isten szeretete is olyan, mint az emberi szerelem: van benne közelség és távol-ság, bensőségesség és hétköznapi-ság.* A tömény pillanatokból élünk a hétköznapiakban. Így tudni kell észben tartani az első lelkesedést, Isten meglátogatásának extatikus élményeit, a szolgálat sikereit, az életforma értelmét. Az emlékezés kultúrája óv meg a sivatagos időszakban. Nem szabad sem a házas, sem a nem házas életformát azonnal felrúgni, ha csillapul a lelkesedés, ha hétköznapiabbá válik az élet. Van hétköznapi kenyér és ünnepi lakoma is. Tudni kell kitartani. Az *élő* szeretet ilyen: mindig nem tud egyforma hőfokon izzani, mindig nem lehet látni az egész értelmét. Ki vagy te, hogy mindig lásd az egész értelmét? A házas sem mindig látja. Az életmű olyan, mint egy nagy freskó, amelynek a részletein dolgozunk, s néha jobban látjuk az egészet. Nem vagyok Isten, hogy mindig lás-sam, nem is követelhetem ezt gögösen. Isten kegyelmének a távolsága, a siva-tag persze lehet bűn miatt is, de egyszerűen teremtményi létünk miatt is: nem kell tehát kapkodni. Olykor beindulnak a hormonok az emberben, vonzalom alakul ki egy másik személy iránt. Mindenesetre nem kell bűnkomplexust ki-alakítani, elhagyni a szűzi életet (vagy a házastársat), nem kell azonnal szakítani már egy kis belső megingás miatt. Ez csak annak a jele, hogy normális embe-rek vagyunk, élő a szeretetünk.

– *A szexuális határok, a szexuális tisztaság elleni bűnökből van feltámadás.* Egy házasság sem ér véget, ha valamelyik félben vonzalom alakult ki egy harmadik iránt, ha valamelyik megcsalta a másikat, vagy ha olykor maszturbál. Igazából a szerelem a lényeg, nem a szexuális határok megtartása, ez csak segítő akar len-

ni, ami fontos, de nem minden. A tisztaság elleni bűnök nagyon súlyos jelei a szerelem válságának (a házasnál és a nem házasnál is), de nem jelentik azt, hogy annak biztosan vége, hogy menthetetlenül meghalt, kár fáradni. A keresztény hiszi, hogy botlásai, lelki pokla ellenére is remélheti a feltámadást. Ezért az egyedül élő, szerzetes, cölibátusi fogadalmat letett embernek, ha bűnösen beszenyenezi is tisztaságát, nem kell azonnal kilépni a szerzetesrendből, szögre akasztani a reverendát, elhagyni közösségét, esküjét. A folyamatos szexuális vágy a másakra, a folyamatos maszturbáció, a szexuális bűnös kapcsolat súlyos jel, hogy az Isten felé való szerelme válságban van. Ilyenkor a szerelmen kell dolgozni, nem a megtett bűn fölött aggályoskodni, keseregni, vagy az ellen tüzzel-vassal (szó szerint!) küzdeni. Rá kell kérdezni a szexuális kísértés idején: Igazából mi is jelentkezik a szexuális kísértés képében? Mi nincs rendben, s a szexuális szeizmográf mit jelez? Ha a lényeg rendben van, ha a szerelem újra erős, a tisztaság elleni vétkek maguktól eloszlanak – mint a házasságban. Persze mindezt fordítva is meg kell gondolni: a sterilen megtartott tisztaság nem jelenti automatikusan, hogy az szerelem is. *Istennek szerelmes emberek kellene elsősorban, nem erkölcsi határokat megtartók, makulátlan langyosok, gögösek.* Lehet egy szerzetes szexuálisan tiszta – de lelketlen, szívtelen. A szexuális tisztaság gyakorlati megtartása nem jelenti automatikusan, hogy sikerült misztikussá válni. Életszentesség nem a megtartott morális tisztaságból ered, hanem a szeretetből. Anselm Grün tanácsa szerint az „ember ne legyen szerelmes a saját tökéletességébe” – azaz ne bízza el magát, ha sikerül tisztának maradnia, de ne is keseredjen el, ha vannak visszatérő bukásai.¹¹

– *Az egyéni szüzességi döntést szolidárisan hordozzuk.* Senki sem sziget, szétválaszthatatlanul össze vagyunk kapcsolva. Ezért a meghozott szüzességi döntésemben más testvéreim, szerzetestársaim, barátaim támogatni tudnak. A szolidáris hordozás meg tud tartani akkor, amikor gyengülök, és fordítva: nekem is meg kell tartanom másokat. Szó sincs Don Quijote harcáról, inkább testvéribaráti szolidaritásról. Ahogy a másik megéli a szüzességét, szerzetesi tisztaságát, cölibátusát, az nekem minta, erő, példa. Nem szabad erről a szolidáris többletről lemondani: keresni kell a baráti kapcsolatokat a sorstársak között. A szolidaritás sajnos negatív módon is működik: ha valaki feladja a fogadalmát, akkor az lavinaszerűen képes hatni másokra is. Akik számára én voltam a példa, az erő, azokat, és az éppen elgyengült embereket is képes vagyok magammal rántani. Senki sem él önmagának, senkinek sem maradnak meg a vétkei csak önmagánál. Ennek kell visszatartó erővel bírnia gyenge pillanataimban.

¹¹ ANSELM GRÜN: *Élet az Életért*, Bencés Kiadó, Pannonhalma, 2002.

– *A testi erősz a nagyobb igazság felé lendítő erőszba kell integrálni.* A nem házias a szexualitásról mond le, de nem a nemiségről. Nem válik nemtelen lényé, akkor fordulna ki önmagából. Ő nem pusztá szerszám az Egyház kezében, nem egy nemtelen funkcionárius, hanem élő férfi ill. nő, akinek neme és sajátos szeretete van, sajátos gondolatai. A nemi erőt, a szexuális vágyat, a nemi identitást ezért neki tudatosan alakítania kell: a nagyobb igazság, szépség felé lendítő erőszba kell integrálnia. Már Szókratész tudta, hogy az erősz dinamikája sokkal többre való, mint a testi vonzalomra. Az erősz olyan pszichés energia, amely arra ösztönöz minket, azt akarja, hogy növekedjünk, kinyújtózzunk, kapcsolatokat és találkozásokat keressünk másokkal, hogy ne érjük be azzal, ami van, hanem a szép és a még szebb, az igazság keresésére induljunk.¹² Platón szerint az erősz az Igazra vágyik, s valami finom vonzózással összekapcsolja azokat, akik ugyanazon Igazság felé tartanak. Így működhet szerinte erősz a mester és a tanítvány, a szónok és hallgatói között is. Ez a „plátói szerelem” többről szól, mint a testiség, durva hiba lenne homoszexualitásként felfogni. Ez az erősz felfedezi az Igazság vonzását a másokban is, felfedezi a másik szépségét, a belső gazdagságát, a különbözőségét és egyediségét. Ezt az erősz a nem házias is megélheti, így lesz a nemisége nem elnyomva, hanem magasabb szintre emelve. *Az erősz így lesz nála megváltva, felszabadítva a nagyobb Szépre, Igazra, Jóra. Akiben ez a felszabadult erősz működik, az minden embert az Igaz felé szeretne segíteni.* Ekkor ér el egy nagyfokú szabadságot Isten és az emberek felé, s már nem fog szorongani a szexuális kísértésektől. A nem házias is megcsodálhatja a másik szépségét, építhet tiszta barátságot vele, de nem szakíthatja ki őt a maga életéből, útjából, házasságából – mert azzal ölné meg. A virág szépségét lehet csodálni, de nem szabad kitépni a helyéből, mert akkor megölm. Akiben ez a felszabadult erősz működik, az képes kialakítani embertársai felé egy olyan vonzerőt, amely az Igazság felé akarja őt segíteni, nem letépve önmagának és kitépve a helyéből. Az ilyen nem házassal lehet úgy találkozni, hogy a lényegemet, üdvösségemet nézze, engem magamat. A házasságról való lemondás az emberi kapcsolatok másik útját tudja megmutatni, ahol nem egymás testét-nemét nézik, hanem inkább a személyét, az üdvösségre való irányultságát, a kozmikus erősz. Az emberi találkozást gyakran beárnyékolja a testi erősz. A nem házassal való találkozásban sejtheti meg az ember, hogy létezik olyan találkozás is, ahol ezen felül lehet emelkedni, ahol jobban nézzük egymás személyét, lényegét, üdvösségét. Van bensőségesség, erősz, gyöngédség testi szexualitás nélkül is. S ma a világ-

¹² EBERHARD SCHOCKENHOFF: *Grundlegung der Ethik*, Herder, Freiburg im Breisgau, 2007, 265–272.

ban az ilyen találkozások nagyon hiányzanak, talán azért, mert túlzottan előre tolakodik a testi erősz. Így lesz a nem házas nemcsak az Isten országának élő jele, hanem a valódi emberi találkozások prófétája is, aki az élet teljesebb bőségét akarja előmozdítani. Rendkívül izgalmas módon az új pápa első enciklikája ezt az erőszrt akarta rehabilitálni, jóllehet sokan mást vártak a dogmatikus Ratzingertől. Első pápai írása az igaz erőszról szól: *Deus caritas est*.

– *Lelkesedés és aszkézis*: Lemondásból nem lehet élni. A beteljesült nem házas élet elképzelhetetlen valamilyen nagy ügyért való lelkesedés nélkül. Aki Isten országát akarva mond le a házasságról, azt különös módon kitünteti Isten öröme, a lelkesedés Isten ügye iránt, az evangélium szolgálata, a szegények szeretete. „Ha vágyaidat kényezteted: párzanak és fiadzanak. Ha vágyaidat megölöd: kísértetként visszajárnak. Ha vágyaidat megszelídíted: igába foghatod őket, és sárkányokkal szánthatsz és vethetsz, mint a tökéletes hatalom maga.”¹³ Önmagában nem tesz meghasonlottá a házasság nélküli élet, de ha valaki nem ad annak értelmet, nem találja meg az ügyet, akkor szomorúvá válik, keresi a pótlékokat, és hűtlen lesz. Aki pedig megtalálta a nagy értelmet, az tudja, hogy a kincset törekeny cserépedényben hordozzuk: óvatosságra, fegyelemre van szükség. Az életstílust ezért úgy kell alakítani, hogy az megfeleljen a szolgáltatnak: ne balgán, hanem okosan (Ef 5,15). Fegyelem nélkül nincs haladás: fegyelmezni kell a belső gondolatokat, az érzelmeket, a megterhelő szituációkat, a kísértések kerülését. Aki a belső szabadságot lassan elveszíti a gondolatai uralásában, az lassan az élete uralását, a külső szabadságot is elveszíti. Igaz ez a házásra és a nem házásra is. Elengedhetetlen tehát a lelkesedés tüzét féltékenyen őrző aszkézis, a böjt, a fegyelem, olykor a kemény vágás.

– *Az élet szeretete több, mint az életforma*: A házasság nélküliség biztosan nem válhat keresztény szimbólummá, ha megveti a testiséget, a szexualitást, vagy ha házasság kárára felsőbbrendűnek érzi magát. „Szüzesség nélkül meg lehet látni az Istent, de irgalmasság nélkül nem” (Aranyszájú Szent János). Szexuális vétésekkel lehet üdvözülni, de szeretet nélkül nem. Az életforma célja elsősorban nem a szüzesség hideg megőrzése, hanem a töményen szerető szív. Éppen elrettentő lesz az olyan nem házas, aki biológiailag szűz, de nem szeret. A szektás elkülönülés, a vélt magasabb rendűség gögje éppen eltaszít attól, aminek jelévé akar válni. Az életforma pedig vonzó akar lenni, egy nagyobb jóra akar meghívni, nem elijeszteni. Nem egy életformának, hanem a szerető Krisztusnak kell a jelévé válni. Az életforma csak keret, lehetőség, perspektíva valami nagyobbra. Ezért megszólíthatónak, emberközelinek kell lennie, nehogy önmaga elleni jellé váljon.

¹³ WEÖRES SÁNDOR: *A teljesség felé*, Tericum, Budapest, 1995, 31.

– *Aki az életnek ezen az érzékeny részén vállalja a töredékességet, a magányt, annak tudatosan ápolnia kell a szépségre való nyitottságot. Az egyedül élőknek kifejezetten törekednie kell a szépségre. A szépség örömet jelent. Istenünk annyira az öröme, a létre, azaz önmagának teremtett minket, hogy nem lehet tartósan öröm nélkül élni. Mivel a házsnak jó esetben természetesen kínálják ezt a házastársa és a gyerekei, a nem házsnak tudatosan keresnie kell a szépet. Ez először is a külső ápoltságra vonatkozik. Szerzeteseknél lehet látni, milyen pontosan ügyelnek ruhájuk ápoltságára, a fehér gallérra és az ápoltság megjelenésére. Az egyedül élő nem keltheti azt a benyomást, hogy önmagát is elhagyta. Nem válthat ki a világból szájalmat vagy kínos kinevetést. Ide tartozik az otthona szépsége is. Jól kell éreznie magát a szobájában, lakásában, munkahelyén, jelentsen örömet neki az otthona berendezése és munkaeszközei. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy neki csak a legjobb lehet elég jó. A remeték is szép ikonokat festettek a celláikba. A szép örömről nem mondhat le senki, s ha ezt a házasság és a gyerekek nem kínálják tálcán, akkor is keresnünk kell, hiszen lételemünk a szép öröme, emberlétében sérül, akinek nincs jelen életében a szép öröme. Meg is fog savanyodni, vagy kiszáradságában bűnösen akar majd örömet kipréselni a világból. A szép örömet mindenkinek saját útja szerint kell megtalálnia: lehet ez virágkertészet, varrás, festészet, konyhaművészet, zene vagy bármilyen karakteres hobbi. A széppel való találkozásra kétségtelenül a természet, az utazás és a művészetek kínálják a leggazdagabb lehetőségeket. Mindegyik erőteljesen kiszakít a mindennapokból és odaröpít a változatosság, a harmónia, a folklór pazar pompájához. Ezeken túl az egyedül élőknek tudatosan ápolnia kell műveltségét. Nem keltheti egy kulturálatlan, barbár, lecsúszott ember benyomását, másrészt a műveltség nemes örömeiket tartogat, s igényes öröm nélkül nem lehet élni. Aki önmagát teszi perem-egzisztenciává, ne csodálkozzon rajta, ha a világ is oda helyezi. Milyen áldás, amikor egy egyedül élővel lehet beszélgetni szakmai, vallási, kulturális dolgokról, s nem csak a politikáról, a gyereknevelésről... A nem házsnak tehát művelt, gondolatvilágban gazdag, igényes embernek kell lennie: ha a házasság nélküli buta és műveletlen, ápolatlan és szeretetlen, akkor megvetik, peremegzisztenciává válik, pedig éppen nem ez a cél, hanem hogy a legkomolyabban vegyék. Ekkor bizonyágtevő életről már egyáltalán nem is lehetne beszélni! *Az igényesség éppen annak jele, hogy igényes gondolkodásból választotta ezt az életformát, és nem menekülésből, butaságból, emberi kapcsolatokra való képtelenségből, tehát amit képvisel, azt a legkomolyabban fontolja meg mindenki. Ez a házasság nélkülítől életre szóló kötéltáncot követel meg: állandó kiegyensúlyozást kell keresnie az evangéliumi szegénység, családnélküli, egyszerű élet, valamint a műveltség, igényesség között. Az egyedül lét nem je-**

lenthet magányt. Az egyedüli lét akár önként vállalt, akár az élet hozta így, nem jelenthet gettót, ahová az ember bezárkózhat, ő nem válhat különccé. *Élő beszélgetésre, kapcsolatokra alapvetően szüksége van* a Szentháromság képére teremtett minden embernek. Fontos az élő kapcsolat a nagycsaláddal, a barátokkal, az egyházközséggel. Bernhard Häring vallomása szerint: „Ha mi, mint nem házasok képesek vagyunk szeretni és szerető közösségeket felépíteni, akkor soha sem fogjuk feledni, hogy a mi szeretetre való képességünk nem utolsósorban sok szülő és házasember generációinak köszönhető, akik a házastársi és szülői szeretetük által önmagukat és a világot döntő módon gazdagították. A szeretetbe való bevezetés iskolájának ezen hatalmas áradata nélkül a szeretetre való képesség a házasság nélküliségben elképzelhetetlen.”¹⁴ Régen a nagycsalád sokkal jobban „felszippantotta” az egyedül élőket, megosztva a nagycsaládi örömeiket és munkát. Az ünnepeken az egész nagycsalád részt vett, és a munkát, a gyerekefelügyeletet, az idősek ápolását jobban megosztották, amiben az egyedül élő pótolhatatlanul hasznosnak, fontosnak tudta magát. A nagycsaládok széttöredezésével az egyedül élők magányosak lettek, a családi ünnepek kicsiben történnek, a gondokat egyedül hordozzuk. Ezért elengedhetetlen az egyedül élők számára a házassággal, nagycsaláddal, közösségekkel való élő kapcsolat. Mindkét oldal nyer a másiktól, ha őszinték és barátságosak. Az ilyen klímában gyógyítják egymást és kritizálják. Kölcsonösen tudják ugyanis egymást előrébb lendíteni! A két élet élő jel a másik számára. Mindig fennáll a veszély, hogy a házasság nélküli házasságról idilli képet fest, hiszen a szerelemnek talán még csak az előszobáját kóstolta meg, talán diákkorában. Ettől az idilltől rettenetesen képes szenvedni, ezért jótékony lehet tudni, hogy a házasság mélysége töviseket is rejt. A legszebb házasságokban is maradnak beteljesületlenségek. A házások is egy bizonyos fokig házasság nélküliek, magány ott is marad. Így nem csak a nem házasnak van életbevigóan szüksége a házásokkal való normális kapcsolatra, hanem a házásoknak is nélkülözhetetlen a nem házásokkal való baráti kapcsolat. Ezt minden házasnak tudnia kell, s ez önbecsülést kell hogy adjon a nem házásoknak. A nem házasnak is tudnia kell, hogy Isten már most képes őt boldogítani. Elég szerencsétlen Istenünk lenne, ha csak azokat tudná boldogítani, akiknél idillikusan minden rendben van: a nagypéntek éppen a mindenhatóság jele. Az egyedül élőknek, a töredékben élőknek azt kell keresnie tudatosan, hogy ő már most hogyan boldog. Ugyanakkor itt is kötéltáncra van szükség: a társasági élet és a magány őrzése közti egyensúlyozásra. A meggyengült házasember szívesen keres vigasztalást a nőtlennél, s talán az érzelmek többet akarhatnak, mint ami le-

¹⁴ BERNHARD HÄRING: *Frei in Christus*, Herder, Freiburg im Breisgau, 1989, 89–92.

hetséges. A vigaszt kereső házas és a vigasztaló nem házas gondolataiban és érzéseiben elkezdhetnek észrevétlenül egymás felé manőverezni, a saját életstílusukból pedig kifelé. Ami pedig belül elkezdődött, az keresi a külső alkalmat is a megvalósulásra. Őszinteségre, és olykor radikális határmeghúzásra van szükség: van úgy, hogy egy nagyon kedves házasembertől a nem házasnak határozottan tartózkodnia kell, mert többet indít el benne, felkavarja. Krisztus kardot is hozott: van, amit határozott kézzel le kell vágni.

– *Őszinte barátság azonos és más nemű egyedül élőkkal:* Akik azonos cipőben járnak, könnyen értik egymást. Így a nem házasnak nemcsak a házásokkal, hanem más nem házásokkal is élő kapcsolatot kell kialakítaniuk. Ez jelenthet klubot, szerzetesközösséget, önszolgáltató csoportot. Lelki és gyakorlati szinten a legmélyebben azok értenek meg, akiknek ugyanolyan az életstílusuk. Erről a többlétről hiba lenne lemondani. Külön izgalmas a barátság olyan egyedül élővel, akinek más a neve. A kereszténység történetében számtalan ilyen mély barátságról tudunk, ahol cölibátusban élő, különböző nemű emberek kötődtek egymáshoz. Assisi Szent Ferenc és Szent Klára barátsága legendás volt. Teilhard de Chardin vallomása szerint „minden a női szem hatására bontakozott ki bennem”. Teréz anya és Roger testvér szoros lelki kapcsolatban álltak. Igenis van olyan lelki egyesülés, amely nem fejeződik ki testi egyesülésben is, amelynek konvergenciapontja a mennyekben van. Erről házások is tudnak, ahol bármi miatt már nem lehet szexuális kapcsolatuk: reményünk szerint a mennyek országában teljesen egyek leszünk. Az egyedül élőknek is szüksége van más neműek barátságára, hogy az anima ill. animus egészséges maradjon. Szükségünk van egymásra, mint a levegőre. Hagyni kell, hogy az ilyen barátságok termékennyé tegyenek, többet vezessenek – a testi határok megtartásával. Persze nagyon őszintének kell lenni önmagukhoz és egymáshoz, hogy a szellemi erősz a növekedést segítse elő, ne pedig a romboló szenvedélyt. Nagyon nehéz visszatérni az egyszer átlépett határ mögé, a barátság már soha többé nem tud ugyanazon a szinten folytatódni. Egy jó barátságot nagy kár lenne egy illegitim, elhamarkodott szexuális határátlépéssel végleg felrúgni. Az isteni vonzásnak kell erősebbnek lenni mindkettejükben az egymás iránt vonzalomnál.

– *A szolgálat igényessége* fontos megtartó erő a nem házásoknál is. A szüzesség náluk is termékenységgé válhat, mint Máriánál. Olykor találni pl. olyan tanárnőket, akik a legigényesebbek voltak, akiknek nem volt családjuk, de szakmailag és szeretetükben messze felülmúlták a kollégáikat. A nem házások önbizalma sokszor igen csekély, gyakran megkapják, hogy „se kutyájuk, se macskájuk”. Az önbizalom, az önbecsülés fontos dolog. „Imádkozz, hogy magányod tövis legyen ahhoz, hogy megtalálj valamit, amiért élni tudsz, és ami elég nagy

ahhoz, hogy meg is halj érte” (H. Weber). Ha valakinek nincs családja, de a munkája se ér semmit, az a világból valóban csak szájalmat vagy gúnykacajt fog kiváltani. A munkájukban az egyedül élőknek nagyon igényesnek kell lenniük. Végül is a munka nem más, mint szeretet nagyban. Fontos, hogy valamiért éljenek. Lemondásból nem lehet élni, hogy „mi mindenem nincs”, abból nem lehet égni. *Pro-egzisztenciát kell kifejleszteni, azaz valamiért, valakikért kell élni, aminek örök mintája Krisztus magánya a kereszten, akinél pro-egzisztenciája adott értelmet magányának.* Ha valakinél a pro-egzisztencia nincs meg sem a családja, sem a munkája tekintetében, abból perem-egzisztencia lesz, mellőzött, megtűrt, kinevetett, megszánt ember. Bár elsősorban Istenünk elismerése kell hogy önbizalmat adjon mindannyiunknak, mégsem vagyunk platonisták: a világ elismerését nem lehet semmibe vennünk. Ha Krisztusnak fontos volt a világ megszentelése, a nem házsnak is jól esik, ha hasznosnak érezheti magát. A legnyomasztóbb gondolatuk az, hogy nem kellenek senkinek, haszontalanok, észre sem venné a világ nemlétüket, csak terhek mindenkinek. Ezek a súlyos gondolatok vezethetnek depresszióhoz, szenvedélybetegségekhez, vagy öngyilkossághoz. Aki valamiért, valakikért él, azaz szolgál, az soha nem érzi magát haszontalannak vagy fölöslegesnek, bár tudnia kell: az igaz hála és elismerés Istentől érkezik, sohasem kapnak vissza annyit a világtól, az emberektől, amennyit lelkiismeretesen adtak. Sőt, aki egyedül él, annak a szolgálata olyan, mint a Föld légköre: jótékony hatását akkor ismerjük meg, ha megfogyatkozik, vagy ha nincs. Krisztus Urunk lábmosása mindig gyógyítóan helyre teszi a hangsúlyokat. Krisztus Urunk vércseppjei adják minden embernek az értékét: a hasznosságunkat nem a munkánk adja, nem az, hogy szeretnek-e minket, van-e gyerekünk. Krisztus mindenkiért kiontott vércseppjei feltétlen értékévé tesznek minden embert: nem lehet lemondani senkiről, nem mondhat le a nem házsnak sem önmagáról.

– Merni kell *érzékibbnek* lenni: A szexualitás igazából csak az érzékiség egy szelete. Amint az emberben csökkennek az érzelmek, az érzékiség, durván rátör a szexualitás. Tudni kell érzékinek maradni, a szexualitásról való lemondás nem vezethet oda, hogy az ember aszexuális akar lenni. Az érzékiségnek, gyöngédségnek legitim utat kell engedni, nem pedig elnyomni, letagadni, az ajtón kidobni – mert akkor az ablakon fog rám törni. Ha finoman érintjük a szent kelyhet, megcsókoljuk az ikonokat, lassan meghajlunk a Szentség előtt – ez mind-mind az érzékiség szublimálása. A leborulás, a finom mozdulatok, az ének igényessége, a tömjén, a zene mind a test érzékiségének bevonása a liturgiába. Valóban hitvallással felér, ha látunk egy szentéletű szerzetest, ahogy keresztet vet,

megcsokolja a szerzetesi ruháját, kiosztja az ételt. A szentéletűeknél látszik, hogy sikerült érzékinek maradniuk, legitim irányban.

A nem házas ember tehát nem válik aszexuális élőlénné, a saját útján saját életstílusával kell beállnia Krisztus, az agapé, az üdvösség, a felebarát szolgálatába. Többnyire a házasságtörés sem nemi vágyból történik, hanem a gyöngédség, beszéd, oltalom, megértés hiánya miatt – ezt keresi másnál, a szexualitás leple alatt. *Egy magasabb rendű igény nem talál beteljesedésre, s azt alacsonyabb rendűvel akarja pótolni.* A nem házas embernek is meg kell élnie a magasabb rendű igényeit: vallás, lelki élet, szépség, igényes kapcsolatok, közösség, munka, karakteres hobbi. Ha a magasabb igények beteljesedésre találnak, akkor könnyebb uralni életünk egészét. A szexuális energiák integrálásának nem az a célja, hogy kevesebbet szeressünk, hanem hogy jobban, mélyebben. A magasabb lelki energiáknak, kifejeződéseknek lehetőleg minden alkalmat meg kell adni a kifejeződésre, s akkor a magasabb szeretet képes integrálni a testi szerelem utáni vágyat. A szüzesség így lehet termékeny.

A sajátos út sajátos életstílust követel. A cölibátusban élő szeme előtt egy kozmikus vízió lebeg: nem egy emberrel akar egyesülni, hanem megsejti, hogy a kozmikus egyesülés a cél (Teilhard). A kozmikus egyesülés végpontja, ómegája Jézus Krisztus, aki szeretetével összefogja az embereket, az élőlényeket, az egész kozmoszt. A cölibátusban és a házasságban élők is ugyanennek az egyetlen nagy kozmikus szerelemnek, egyesülésnek, átlelkesítésnek az élő emberei.